

Energetický regulační úřad chrání spotřebitele už čtvrt století

Energetický regulační úřad (ERÚ) existuje už 25 let. Při pohledu na jeho stále rychleji rostoucí kompetence se ani nechce věřit, že původně šlo o malý úřad s pár zaměstnanci a s úzce vymezenými pravomocemi.

2001: Zrod malého úřadu

V roce 2000 přišel první energetický zákon a s ním ustanovení o zřízení ERÚ. Hlavním úkolem nového úřadu bylo dohlédnout na probíhající unbundling energetiky, tedy rozdělení tehdejšího energetického monopolu na oblast výroby, distribuce a obchodu. Důležitá byla také implementace evropských předpisů do českého právního řádu. Byly to nutné kroky, díky kterým mohlo dojít k liberalizaci energetického trhu, aby na něm mohla fungovat konkurence. Od roku 2007 si tak každý mohl svobodně vybrat svého dodavatele elektřiny a plynu.

Zpočátku se kompetence ERÚ soustředily takřka výlučně na regulaci monopolní části odvětví – to znamená energetických sítí. Postupně se ale pravomoci výrazně rozšiřovaly s tím, jak se měnila celá energetika.

Od několika velkých elektráren k desetitisícům účastníků trhu

Změny v energetice dobře ilustrují počty vydaných licencí. V prvním roce své působnosti jich ERÚ vydal přibližně 340. Šlo především o velké výrobce

elektřiny, případně o provozovatele soustav. O rok později se začali přidávat obchodníci a další subjekty a počet licencí překročil 3000. Pak přišla první vlna decentralizace energetiky a dobře známý fotovoltaický boom. Na konci roku 2010 už počet aktivních licencí překročil 15000 a dál rostl setrvalým tempem.

Dnes ERÚ spravuje téměř 33000 aktivních licencí, přičemž zdrojů skuteč-

ně připojených do soustavy je ještě násobně víc díky možnosti bezlicenčního připojení malých elektráren. Údaje provozovatelů distribučních soustav ke konci roku 2025 uváděly téměř 250000 připojených elektráren. Ještě v roce 2019 to přitom byla méně než polovina zdrojů. Současně vznikla řada nových činností a účastníků trhu – například v souvislosti se sdílením elektřiny, s nově definovanou akumulací, s agregací flexibility a podobně.

Proč taková záplava čísel? Statistika ani zdaleka nepopisuje složitost všech procesů na pozadí, nicméně dává tušit, jak složitým systémem je dnešní energetika. S tím se nevyhnutelně pojí vyšší náklady na chod celého systému. Roste proto také odpovědnost úřadu, pokud má zajistit podmínky pro bezpečný a spolehlivý provoz soustav, a zároveň omezit dopady na ceny.

Transformace energetiky a přeměna regulace

Již jsem naznačil, že naše kompetence se za čtvrt století proměnily k nepoznání. Pravděpodobně k největším změnám přitom došlo v posledních pěti

letech v souvislosti s opakovanými novelami energetického zákona, které bývají označovány jako Lex OZE (I až III) a Lex plyn. Ty reagovaly jednak na postupnou transformaci energetiky, ale také na krizové události posledních let.

Transformace energetiky přitom není určována jen politickými cíli ohledně dekarbonizace, jak je někdy prezentováno. Významnou roli hraje technologický vývoj, který přináší nové možnosti. To se projevuje v decentralizaci, ale také v demokratizaci energetiky.

Pokud hovoříme o důsledcích událostí posledních let, jde o větší důraz na zajištění bezpečnosti dodávek včetně stability samotných dodavatelů. Zde zmíním třeba index zajištění obchodníka. Od loňského roku musejí všichni obchodníci hlásit ERÚ, jak mají zajištěné nákupy pro své zákazníky, a my tato hlášení musíme kontrolovat. Cílem této nové povinnosti je snížit riziko pádu dodavatelů v případě náhlých cenových výkyvů, tedy zajistit, aby se neopakovala situace z konce roku 2021.

Další zásadní úlohu v oblasti bezpečnosti ukládá ERÚ poslední novela energetického zákona konkrétně při odstavování uhelných elektráren. Ve spolupráci s ČEPS musíme zajistit podmínky pro pokračování provozu zdrojů, jejichž ekonomika provozovatelům již nevyhází, ale dočasně je potřeba udržet je v chodu kvůli zajištění provozu soustavy.

Podobné kompetence už jsme měli v oblasti teplárenství. Pokud by hrozilo uzavření některé teplárny, která nemá v dané lokalitě alternativu, můžeme nařídit její provoz jinému držiteli licence. V minulosti k podobným událostem sice několikrát došlo, šlo ale o malé teplárny a opatření byla vydávána na krátkou dobu. Aktuálně se řeší přípa-

dy, kdy by mohl být režim nad rámec licence zaváděn pro dodávky na úrovni celé obce či města. Naší prioritou je zajištění bezpečnosti soustav, zároveň ale musejí být minimalizovány dopady na odběratele.

Ochrana spotřebitele jako základní poslání

V ochraně spotřebitele má ERÚ nezastupitelnou dvoj roli. Jednak stanovujeme regulované ceny, které musejí zajistit spolehlivý provoz soustav a odpovídající kvalitu služeb, a zároveň tlumíme dopady transformace na peněženky odběratelů.

Neméně významná je ochrana spotřebitele ve smyslu poradenství a dozoru. Pro někoho možná překvapivě se tato rovina do naší činnosti výrazněji promítá až od roku 2011, kdy jsme převzali kontrolní pravomoci České obchodní inspekce a Státní energetické inspekce.

Nepoctivým dodavatelům můžeme uložit pokutu a v krajním případě jim i zrušit licenci, k čemuž jsme v posledních letech přistoupili opakovaně. V roce 2025 byly mimo jiné uděleny rekordní

několikamilionové pokuty za závažné protizákonné praktiky. Na jednu stranu nám to umožnilo zpřísnění zákona, zároveň jsme se naučili efektivněji postihovat jednání proti spotřebitelům. Pomáhá nám i to, že spotřebitelé jsou lépe informovaní o svých právech a obracejí se na nás s konkrétními podněty.

A s jakými problémy se ERÚ v oblasti ochrany spotřebitele potýkal a potýká? Všechno začalo už otevřením trhu po roce 2007. Noví dodavatelé se snažili získat klienty za každou cenu a mnohdy přitom překračovali meze nejen slušného chování. Při náboru jim pomáhali, bohužel, podomní prodejci, nechvalně proslulí prodejci hrnců. Vyvrcholilo to masovými aukcemi pořádanými nepoctivými zprostředkovateli, kteří dostali nálepku energošmejdů. V kritických letech 2018 až 2019 jsme na tyto výtečníky dostávali 10 000 stížností ročně. Pomohla až novela zákona, díky které zprostředkování přešlo pod náš dozor.

A pak přišel rok 2021 a nástup cenové krize. Nešlo jen o pády dodavatelů. Řada z těch, co v činnosti ➔

pokračovali, se uchýlila k praktikám, které do slušných společností nepatří. Šlo především o porušování dohodnutých fixací cen. Právě za takové kroky si obchodníci následně odnesli milionové sankce a veřejné pokárání. Věřím, že to bude dostatečným varováním pro ty, kteří by snad chtěli do budoucna řešit vlastní problémy na úkor spotřebitelů.

Od problémů k příležitostem

Stejně jako se mění trh, mění se i to, co se očekává od ERÚ. Donedávna od nás lidé potřebovali pomoc především ve sporech s dodavateli. Dnes se naše poradenství mnohem víc zaměřuje na lepší informovanost spotřebitelů. Nabízíme nástroje, které lidem pomohou při porovnání cen a při změně dodavatele. Srovnávač nabídek, který provozujeme na našem webu (srovnavac.eru.gov.cz), jen za loňský rok navštívilo přes 130 000 spotřebitelů, tedy několik set denně.

Srovnávač stále vylepšujeme, díky novým pravomocem jsme do něj mohli

doplnit všechny veřejně nabízené produkty, a do budoucna chceme jak do něj, tak obecně do svého poradenství zahrnout i kvalitativní kritéria. Víme, že výběr dodavatele není jen o ceně a že spotřebitele zajímají i další atributy, které jsou dány individuálními preferencemi. Někdo chce kamennou pobočku, jiný požaduje on-line komunikaci, případně pokročilé služby spojené se sdílením elektřiny a podobně.

Začátkem dubna jsme představili další novinku, indikativní ceny. Jednoduše řečeno jde o pásmo, ve kterém by se aktuálně (ukazatel budeme zveřejňovat každý měsíc) měly pohybovat nabídky dodavatelů u fixovaných produktů. Spotřebitelé si tak mohou rychle ověřit, zda jim jejich dodavatel předkládá adekvátní nabídku, když jim například končí fixace nebo jim dodavatel nabízí nový produkt.

Cena je do značné míry dána tím, jak dokážeme jako spotřebitelé vyjedná-

vat s dodavateli. A aktivní a informovaný zákazník získá výhodnější nabídku, což platí nejen v energetice. Lepší informovanost spotřebitelů je proto předsevzetím, které jsem si dal už loni, když jsem nastupoval do funkce předsedy ERÚ.

Máme za sebou 25 let, během nichž se energetika formovala do dnešní podoby. Spotřebitelé na jednu stranu mohou využívat mnohých výhod trhu, ten však přináší také rizika. Z energetiky se stalo celospolečenské téma, zároveň se prostředí stává stále složitějším. Naší úlohou je v těchto podmínkách hájit zájmy všech účastníků trhu. Ve vztahu ke spotřebitelům přitom musíme komunikovat složité procesy srozumitelnou formou. Na to se soustředíme i v dalších letech, ve kterých bude vrcholit energetická transformace.

Autor je předsedou ERÚ. ■